

📁 ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

กลยุทธ์การขับเคลื่อนนวัตกรรมการศึกษา “สัตตศิลา” สู่มหาวิทยาลัย

📁 ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

Strategies for Driving “Sattasila” Education Transformation Innovation to Schools

📁 ชื่อนักวิจัย

ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สินลารัตน์

📁 ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

พ.ศ. 2551

📁 ประเภทของงานวิจัย

นโยบายการศึกษา

📁 คำสำคัญ

ต้นแบบนวัตกรรม สัตตศิลา

📁 ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

การศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาบุคคลให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ อย่างมีศักดิ์ศรีและมีเอกลักษณ์ความเป็นไทย ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ ภายใต้หลักการเศรษฐกิจพอเพียง คณะครุศาสตร์ในฐานะผู้รับผิดชอบผลิตครูและพัฒนาวัตกรรมการจัดการศึกษา จึงได้ดำเนินการวิจัยเพื่อให้ได้องค์ความรู้ แนวปฏิบัติ หรือข้อเสนอเชิงนโยบายนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของคนไทยอย่างเร่งด่วนโดยใช้กระบวนการ “การเปลี่ยนผ่านการศึกษา” (Education Transformation) ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนในสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัย ให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ ทั้งเป็นรายบุคคลและเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้แนวคิดหลักการที่พัฒนาขึ้นโดยนักการศึกษา และได้รับการตรวจสอบและยืนยันผลแล้วว่า ได้ผลตามที่ต้องการ และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ความร่วมมือขององค์กรต่างๆ ในสังคม เพื่อให้ได้ผลตามที่สังคมของตนประสงค์

การเปลี่ยนผ่านศึกษามี 3 ด้าน คือ 1) การปรับกระบวนทัศน์ทางการศึกษา (New Educational Paradigm) โดยเปลี่ยนแนวคิดปรัชญาการเรียนรู้และการบริหารจัดการศึกษาใหม่ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีคุณสมบัติที่สามารถอยู่ในสังคมใหม่ได้อย่างเท่าทันและมีความสุข 2) การปรับระบบการเรียนรู้ (New Learning System) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนรู้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทิศทางที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง และ 3) การปรับโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ (New Learning Infrastructure) โดยใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนรู้ การวางระบบบริหารจัดการ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยต่อยอดจากโครงการวิจัยบูรณาการ การเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ ซึ่งได้ผลผลิตจากการวิจัยเป็น “ต้นแบบนวัตกรรมการเปลี่ยนผ่านการศึกษา” ที่เรียกว่า “สัตตศิลา (The 7 Pillars)” ประกอบด้วย 1) เอกสารหลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทั้งด้านการวางระบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการ การพัฒนาครู การจัดหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน การพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ แนวกลยุทธ์การเปลี่ยนผ่านการศึกษา 2) คู่มือการเปลี่ยนผ่านการศึกษาตามหลัก “สัตตศิลา” สำหรับการดำเนินงานในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียน ครูอาจารย์ และพ่อแม่ผู้ปกครอง ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยระยะที่ 3 เพื่อพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนนวัตกรรมการเปลี่ยนผ่านการศึกษา “สัตตศิลา” สู่อำเภอ ตาม 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การสร้างต้นแบบของการพัฒนา (Initiation of Prototype) 2) การเผยแพร่ (Diffusion) 3) การรับนวัตกรรม (Adoption) และ 4) การสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อปรับนวัตกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง (Interaction & Adaptation) และขยายผลการใช้นวัตกรรมสู่โรงเรียนในวงกว้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) กำหนดกลยุทธ์การนำต้นแบบนวัตกรรมการเปลี่ยนผ่านการศึกษา “สัตตศิลา” สู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมาย
- 2) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนต้นแบบนวัตกรรมการเปลี่ยนผ่านการศึกษาสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วิธีการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ได้แก่ ครู อาจารย์ ผู้บริหาร นักเรียน และพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนพื้นที่เป้าหมายใน 4 จังหวัด ได้แก่ พิษณุโลก อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดละ 1 เขตการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบกลยุทธ์เพื่อการขับเคลื่อนต้นแบบนวัตกรรม

- 1) การออกแบบกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนต้นแบบนวัตกรรมสู่สถานศึกษา ร่วมกับนักวิชาการคณะ ครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- 2) การจัดประชุมวิชาการเพื่อเผยแพร่แนวคิดของสัตตศิลา และจัดประชุมปฏิบัติการในกลุ่มผู้บริหารและครูอาจารย์ในโรงเรียน ให้เข้าใจหลักการและแนวปฏิบัติ
- 3) การส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อการเปลี่ยนผ่านการศึกษาในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสำเร็จและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ

การประเมินผลความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านการศึกษาด้วยนวัตกรรม “สัตตศิลา” ในโรงเรียน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับโรงเรียน ระดับครูผู้สอน และระดับนักเรียน ด้วยการสำรวจความคิดเห็นด้วยการสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถามกับผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และสมาชิกชุมชน

ผลการวิจัย

- 1) กลยุทธ์การเผยแพร่ต้นแบบนวัตกรรมการเปลี่ยนผ่านการศึกษา “สัตตศิลา” สู่อำเภอ ได้เป็น 3 กลยุทธ์ คือ 1) กลยุทธ์การเผยแพร่ต้นแบบนวัตกรรมในพื้นที่ ได้แก่ กลยุทธ์การเผยแพร่ต้นแบบนวัตกรรมในพื้นที่เป้าหมายผ่านสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่และผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2) กลยุทธ์การเผยแพร่ต้นแบบนวัตกรรมในพื้นที่สมทบ และ 3) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์แบบบูรณาการ ผลการเผยแพร่ต้นแบบนวัตกรรมพบว่า รูปแบบที่ใช้มากที่สุดคือ ผู้บริหารและคณะครูทั้งโรงเรียนเข้ารับฟังการเผยแพร่ต้นแบบนวัตกรรมมีมากถึงร้อยละ

ละ 70 รูปแบบการได้รับข้อมูล ข่าวสารของโครงการที่ได้ผลดีมากที่สุดคือ การได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านศึกษานิเทศก์และนักวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ร้อยละ 86.70) สำหรับกลยุทธ์การเผยแพร่นวัตกรรมในโรงเรียน ที่ผู้บริหารใช้มากที่สุดคือ กลยุทธ์การวางแผนร่วมกัน (ร้อยละ 83.30)

2) กลยุทธ์ที่ใช้ในการขับเคลื่อนต้นแบบนวัตกรรมการเปลี่ยนผ่านการศึกษา “สัตตศिला”สู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน ได้แก่ 1) กลยุทธ์การขับเคลื่อนนวัตกรรมในพื้นที่ด้วยความร่วมมือของนักวิจัยในโครงการ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย (1) กลยุทธ์ที่เลี้ยง เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในทุกพื้นที่เป้าหมาย และประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งขยายผลการใช้นวัตกรรมในโรงเรียนอื่นๆ ในพื้นที่ (2) กลยุทธ์การแข่งขันในพื้นที่ สมทบ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ ความต้องการในการสร้างผลงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลัก และ (3) กลยุทธ์ความร่วมมือกับเครือข่ายในพื้นที่ โดยใช้เครือข่ายเดิมที่มีอยู่ทั้งในระดับสถาบันอุดมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีปัจจัยสำคัญ คือ การมีเครือข่าย และการรักษาเครือข่าย และกลยุทธ์การขับเคลื่อนนวัตกรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย (1) กลยุทธ์การวางแผนร่วมกัน (2) กลยุทธ์การเลือกตามความพร้อมและความสนใจ และ (3) กลยุทธ์การร่วมมือดำเนินการทั้งโรงเรียน กลยุทธ์ที่ทำให้ประสบความสำเร็จคือ กลยุทธ์การวางแผนร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยความสำเร็จถึงร้อยละ 76.92

3) กลยุทธ์การใช้นวัตกรรม “สัตตศिला” ในการจัดการศึกษา มี 4 กลยุทธ์ คือ 1) ใช้ “สัตตศिला” เพียง หลักเดียว 2) ใช้ “สัตตศिला” เป็นหลัก และใช้โครงการอื่นเสริม 3) ใช้โครงการที่มีอยู่เป็นหลัก และใช้ “สัตตศिला” เสริม และ 4) ใช้หลักสัตตศिलाและใช้โครงการอื่นๆ กัน แต่ที่พบมากที่สุดคือ โรงเรียน ร้อยละ 70 นำไปใช้ในการเสริมการจัดการศึกษาทั้งโรงเรียน

4) ความคิดเห็นของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่มีต่อการใช้นวัตกรรม “สัตตศिला” (1) ด้านความสุขในการเรียนของนักเรียน พบว่า หลังการใช้นวัตกรรม “สัตตศिला” นักเรียนมีความสุขในการเรียนอยู่ในระดับสูง สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนพบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านบุตรหลานมีส่วนช่วยงานบ้านหรือช่วยส่วนรวม (3) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองพบว่า ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้นวัตกรรม “สัตตศिला” ที่สำคัญคือ สภาพบริบทของโรงเรียน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน คือ (1) ด้านครูผู้สอน (2) ด้านสื่อและเทคโนโลยี และ (3) ด้านความร่วมมือของชุมชน ทำให้สามารถจำแนกโรงเรียนออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ (1) โรงเรียนขนาดใหญ่ในเขตเมือง ไม่มีความจำเป็นต้องอาศัยงบประมาณจากชุมชนมากนัก โรงเรียนกลุ่มนี้จะมีศักยภาพในการพัฒนาชุมชน การเลือกใช้หลักสัตตศिलाของโรงเรียนในกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่จะเลือกใช้ทั้ง 7 หลัก เนื่องจากมีความพร้อมทุกด้าน (2) โรงเรียนขนาดเล็กในเขตเมืองที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แม้จะมีปัญหาเรื่องงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ เนื่องจากจัดสรรตามจำนวนนักเรียน แต่จะได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทำให้โรงเรียนได้รับงบประมาณ เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา แต่การพัฒนาจะเป็นไปอย่างช้าๆ เลือกใช้สัตตศิลามากกว่า 1 หลัก ตามความพร้อมทางด้านทรัพยากร (3) โรงเรียนขนาดเล็กในเขตเมืองที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มากนัก โรงเรียนในกลุ่มนี้ต้องอาศัยความสามารถของผู้บริหารเป็นหลัก ในการสรรหางบประมาณจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก ซึ่งทำให้มีการพัฒนาอย่างช้าๆ ถ้าเปลี่ยนแปลงผู้บริหารอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการจัดการศึกษา กลุ่มนี้เลือกใช้สัตตศิลามากกว่า 1 หลัก ตามความพร้อมทางด้านทรัพยากรที่มีอยู่ (4) โรงเรียนขนาดเล็กในเขตเมืองที่ไม่ได้รับการสนับสนุนทั้งจากชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เนื่องจาก ชุมชนยากจน และอบต. ไม่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษาหรือการจัดการศึกษา ทำให้การพัฒนาการจัดการศึกษาเป็นไปได้ยาก และส่งผลกระทบต่อทั้งผู้เรียน ครูผู้สอน และชุมชนโดยรวม

6) ผลสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านการศึกษาด้วยนวัตกรรม “สัตตศिला” ในโรงเรียน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ (1) ผลสำเร็จในระดับโรงเรียน มี 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพของระบบบริหาร ทำให้การบริหารงานของโรงเรียนเป็นระบบมากขึ้น มีการบริหารงานจากล่างขึ้นบน (bottom up) มากขึ้น มีการบริหารงานแบบกัลยาณมิตรมากขึ้น และการบริหารการจัดการศึกษาดีขึ้น 2) ด้านการ

จัดการเรียนการสอน โดยส่วนใหญ่โรงเรียนได้นำหลักสัตตศิลาไปใช้ในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนทุกชั้นทุกห้องเรียน มีการจัดทำโครงการที่บูรณาการเข้าไปในกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และชุมชนต่างๆ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น การสร้างวินัยแก่นักเรียน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีความชื่นชมโรงเรียนและมีความพึงพอใจกับการพัฒนาความก้าวหน้าของโรงเรียน (2) **ผลสำเร็จระดับครูผู้สอน** ที่มีมากที่สุดคือ **ครูมีความกระตือรือร้นในการสอนเพิ่มขึ้น (3) ผลสำเร็จระดับนักเรียน** มี 2 ด้าน คือ 1) **ความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียน** นักเรียนมีความสุขในการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านที่แตกต่างกันมากที่สุด คือ นักเรียนสามารถทำงานหรือทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว 2) **คุณลักษณะ 4ร ของนักเรียน** พบว่า คุณลักษณะ 4ร ของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเฉพาะคุณลักษณะ ร1: รู้ทัน รู้นำโลก และ ร3: รวมพลังสร้างสรรค์สังคม

7) **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้นวัตกรรม “สัตตศิลา”** ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้นวัตกรรม “สัตตศิลา” ในโรงเรียน คือ ความร่วมมือร่วมใจของครู

8) **ปัญหา อุปสรรค** ในการนำนวัตกรรม “สัตตศิลา” สู่การปฏิบัติ มี 3 ประการ **ประการแรก คือ ปัญหาและอุปสรรคด้านการนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ** ได้แก่ (1) **ต้นแบบนวัตกรรมเข้าใจยาก** คู่มือการใช้นวัตกรรมมีเนื้อหา มาก ใช้ภาษาอ่านเข้าใจยาก และมีตัวอย่างการใช้นวัตกรรมแต่ละหลักน้อย ทำให้นำไปปรับใช้ได้ยาก (2) **ช่องทาง การเผยแพร่วัตกรรมไม่เพียงพอ** ผู้ใช้นวัตกรรมพบว่าข้อมูลในฐานอิเล็กทรอนิกส์น้อย ไม่เพียงพอต่อการศึกษาเพิ่มเติม (3) **การรับนวัตกรรมมีข้อจำกัด ด้านเวลาและบริบทของโรงเรียน** ผู้รับนวัตกรรมมีเวลาในการตัดสินใจใช้นวัตกรรมน้อย และเวลาในการดำเนินการมีเพียง 1 ภาคการศึกษา ไม่เพียงพอที่จะดำเนินการตามหลัก “สัตตศิลา” ได้ครบทุกหลัก นอกจากนี้ โรงเรียนขนาดเล็กยังขาดความพร้อมด้านงบประมาณและครูผู้สอน ทำให้ไม่สามารถเลือก ใช้ “สัตตศิลา” ได้ครบทุกหลัก จึงเลือกใช้เฉพาะหลักที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่มีอยู่ของโรงเรียนเท่านั้น และ (4) **ระบบสังคมครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่เลือกใช้หลัก “สัตตศิลา”** บางหลักที่สามารถแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่คณะครูตระหนักถึงร่วมกันและมุ่งเน้นการแก้ปัญหาาร่วมกันเท่านั้น **ประการที่สอง คือ ปัญหาและอุปสรรคด้านการปรับใช้นวัตกรรม** แม้ผู้บริหารและครูจะเห็นว่า นวัตกรรม “สัตตศิลา” เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา แต่ก็ยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจน ทำให้ขาดความมั่นใจในการปรับใช้นวัตกรรม และยังต้องการคำแนะนำในการใช้นวัตกรรม “สัตตศิลา” ในการพัฒนาการจัดการศึกษาต่อไป **ประการที่สาม ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ** ที่พบมากในโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากระบบการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ คิดตามจำนวนผู้เรียน ทำให้โรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนน้อยจะได้รับงบประมาณน้อยลงด้วย ขณะเดียวกันชุมชนรอบโรงเรียนมักจะเป็นชุมชนยากจน โรงเรียนไม่สามารถอาศัยชุมชนได้มากนัก ปัญหาด้านงบประมาณจึงเป็นอุปสรรคส่วนหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนไม่สามารถเลือกใช้นวัตกรรม “สัตตศิลา” ครบทุกหลัก

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านการศึกษาด้วยนวัตกรรม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้นวัตกรรม และกลยุทธ์ที่แต่ละฝ่ายเลือกใช้เพื่อขับเคลื่อนต้นแบบนวัตกรรม ดังนี้

1) **การเปลี่ยนผ่านการศึกษาด้วยนวัตกรรม** ผลการประเมินความสำเร็จในการใช้นวัตกรรม ผลตามตัวบ่งชี้ระดับโรงเรียนพบว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลงชัดเจนมากนัก เนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้หลักสัตตศิลาเต็มรูปแบบ แต่จะนำไปประยุกต์เข้ากับรูปแบบการจัดการศึกษาเดิม แต่การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน คือ โรงเรียนจะได้รับความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กและชุมชนมีศักยภาพในการร่วมมือกับโรงเรียน แม้ว่าสมาชิกชุมชนมีความยากจน ส่วนชุมชนที่ขาดศักยภาพก็จะมีมากขึ้น และพอใจกับการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนานักเรียนของโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงในด้านความร่วมมือของชุมชนที่เกิดขึ้นนี้ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่าน สอดคล้องกับแนวคิดของ Wyk (2003) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนผ่านเป็นสิ่งที่ซับซ้อน เป็นพื้นฐานสำคัญและฝังลึก รวมทั้งเกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆ อย่างกว้างขวาง การ

เปลี่ยนแปลงในส่วนใดส่วนหนึ่งจะเกิดผลที่สะท้อนถึงส่วนอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง และสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของการเปลี่ยนแปลง คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชน มีการปรับเปลี่ยนค่านิยมที่เป็นพื้นฐานของวิถีทางปกติ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั่วทั้งชุมชน ที่นำไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาและมีความหมาย รวมทั้งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Eckel, Hill & Green, 1998)

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้นวัตกรรม ในการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านการศึกษาโดยใช้นวัตกรรม ได้แก่ การมีผู้นำสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านการศึกษาโดยใช้นวัตกรรม “สัตตศิลา” การมีส่วนร่วมของชุมชน และการมีทรัพยากรเพื่อสนับสนุน ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้นวัตกรรม ได้แก่ 1) ตัวแบบนวัตกรรม 2) ช่องทางการสื่อสาร 3) เวลา และ 4) ทรัพยากร

3) กลยุทธ์ที่แต่ละฝ่ายเลือกใช้เพื่อขับเคลื่อนต้นแบบนวัตกรรม ได้แก่ 1) กลยุทธ์ที่นักวิจัยเลือกใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นักวิจัยไม่ได้เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนนวัตกรรมในพื้นที่ แต่เป็นผู้สร้างหรือพัฒนานวัตกรรมเอง ซึ่งนักวิชาการและศึกษานิเทศก์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่เป็นผู้นำการขับเคลื่อนในพื้นที่และเป็นผู้ช่วยกระจายข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรม ซึ่งจะมีผลต่อการขับเคลื่อนนวัตกรรม “สัตตศิลา” ในโรงเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้นวัตกรรมกลุ่มใหญ่ที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Ryan และ Gross (Yates, 2001) ที่เสนอข้อมูลว่า บุคคลแรกที่ใช้นวัตกรรมมักเป็นผู้สร้างหรือพัฒนานวัตกรรมเอง (innovators) ซึ่งมีจำนวนเพียง 2.5% กลุ่มบุคคลต่อมาคือ ผู้ที่ได้รับข้อมูลเบื้องต้นในฐานะผู้นำร่อง (early adopters) และมักเป็นผู้ช่วยกระจายข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรม ซึ่งคิดเป็น 13.5% ของผู้ใช้นวัตกรรม กลุ่มบุคคลถัดไปเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด คือกลุ่มบุคคลที่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมและผลของการใช้จากผู้สร้างนวัตกรรมและผู้ใช้เป็นกลุ่มแรก (early/late majority) ซึ่งคิดเป็น 34% ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่นักวิจัยจะต้องเป็นผู้ให้ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกันในลักษณะการเป็นที่เลี้ยง (mentoring) มีการฝึกฝน ป้อนข้อมูลย้อนกลับ สนับสนุนการขับเคลื่อนนวัตกรรม “สัตตศิลา” ในโรงเรียน 2) กลยุทธ์ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลือกใช้คือ กลยุทธ์การแข่งขัน โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ ความต้องการในการสร้างผลงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลัก ทำให้มีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมโครงการ และยังคงผลกระทบต่อเนื่องไปยังโรงเรียน ผลจากการสัมภาษณ์โรงเรียนในโครงการ 30 โรงเรียน พบว่า ร้อยละ 36.67 เป็นโรงเรียนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอเข้าร่วมโครงการเพราะต้องการสร้างผลงาน จำนวนโรงเรียนที่นำนวัตกรรม “สัตตศิลา” ไปใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทำให้มีการสนับสนุนการดำเนินโครงการในโรงเรียน และโรงเรียนใช้เป็นเหตุผลหนึ่งในการเข้าร่วมโครงการ เพื่อสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขัน ที่นำไปสู่การสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะการนำต้นแบบนวัตกรรมการเปลี่ยนผ่านการศึกษา “สัตตศิลา” สู่อุปกรณ์ มี 9 ประการ ดังนี้

1) การพัฒนาต้นแบบนวัตกรรม ให้มีเนื้อหาที่กระชับตามความจำเป็น ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เห็นภาพเชิงรูปธรรม มีการยกตัวอย่างการใช้หลัก “สัตตศิลา” แต่ละหลักหลายๆ ตัวอย่างให้มีความสอดคล้องกับสภาพบริบทของโรงเรียนที่นำหลัก “สัตตศิลา” ไปปรับใช้

2) การเลือกใช้กลยุทธ์การเผยแพร่วัตกรรม ที่ใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียน ควรเลือกใช้กลยุทธ์ที่มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกลไกหลักในการเผยแพร่วัตกรรม และสอดแทรกเข้ากับนโยบายการบริหารโรงเรียน

3) การเลือกรูปแบบการเข้ารับฟังการเผยแพร่วัตกรรม นอกจากผู้บริหารแล้วควรให้ครูซึ่งเป็นบุคลากรกลุ่มใหญ่ที่ใช้นวัตกรรมได้เข้ารับฟังเพื่อให้เกิดกระบวนการปรับใช้นวัตกรรม สร้างความตระหนักถึงคุณค่าและประโยชน์ของนวัตกรรม

4) การขยายช่องทางการเผยแพร่วัตกรรม จำเป็นต้องใช้ช่องทางการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารหลากหลายช่องทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ห่างไกลด้วยฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และโรงเรียนควรได้รับการสนับสนุนการใช้วัสดุ อุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ อย่างจริงจัง

5) การเลือกใช้กลยุทธ์การขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษาสู่โรงเรียน ที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนนวัตกรรม คือ กลยุทธ์ที่เลี้ยง ส่วนการขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษาสู่โรงเรียนซึ่งมีบริบทแตกต่างกันและมีความพร้อมทางด้านทรัพยากรที่แตกต่างกันให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์การแข่งขันเป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญ

6) การมีเครือข่ายและการรักษาเครือข่าย เพื่อให้เกิดการพัฒนาวัตกรรมการใช้ในการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ขยายเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมร่วมกัน

7) การพัฒนาความร่วมมือร่วมใจของครูและความเข้มแข็งของทีมงานบริหาร การขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษาสู่โรงเรียนให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญ 2 ปัจจัยคือ ความร่วมมือร่วมใจของครู อาจารย์ในการใช้ นวัตกรรม และความเข้มแข็งของทีมงานบริหารในการใช้หลักการบริหารและกลยุทธ์การบริหาร

8) การพัฒนาชุมชนควบคู่กับการพัฒนาการจัดการศึกษา การที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาหรือการเปลี่ยนผ่านการศึกษา ด้วยนวัตกรรมได้นั้น ภาครัฐจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนและสมาชิกชุมชนควบคู่กับการพัฒนาการจัดการศึกษาไปพร้อมๆ กัน ดังนี้ (1) พัฒนาความเข้มแข็งของเศรษฐกิจครัวเรือนและชุมชน (2) เสริมสร้างความรู้ชุมชน (3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของพ่อแม่ผู้ปกครองและสมาชิกชุมชน (4) ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในการพัฒนาการจัดการศึกษา

9) การพัฒนาบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการขับเคลื่อนนวัตกรรมเปลี่ยนผ่านการศึกษา มหาวิทยาลัยท้องถิ่นยังมีบทบาทน้อยต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาต่างๆ ที่เป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมในด้านของบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ ที่สามารถผนวกความรู้สหวิทยาการมาใช้ในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การใช้กลยุทธ์ในการเปลี่ยนผ่านการศึกษาด้วยนวัตกรรม ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงตัวอย่างการใช้กลยุทธ์ในระดับต่างๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานระดับนโยบายและหน่วยงานระดับปฏิบัติในการเลือกใช้กลยุทธ์ให้เหมาะสม

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านการศึกษาด้วยนวัตกรรมที่สำคัญคือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานระดับนโยบายและหน่วยงานระดับปฏิบัติที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของประเทศในอนาคต

3) การเผยแพร่นวัตกรรม “สัตตศิลา” ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ต้นแบบนวัตกรรมยังมีข้อจำกัด ในด้านจำนวนหลักที่ใช้ในการจัดการศึกษา และคู่มือการใช้ ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุง ต้นแบบนวัตกรรม “สัตตศิลา” เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนที่มีพื้นที่แตกต่างกันได้ง่ายขึ้น

4) การพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาชุมชนของประเทศ และเป็นหน่วยงานสำคัญในการกระจายอำนาจ การจัดการศึกษาของประเทศ ให้มีความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการ และพัฒนาการศึกษาอย่างถูกต้องและทั่วถึง